

מפי השמועה

עיונים, חידודים, פנינים ויריעות נכבדות בהלכה ואגדה

פרשת תצוה – זכור – פורים תשפ"ג • גליון ס"ג

לעילוי נשמת א"מ הרב רבי אליעזר ב"ר דוד זצ"ל נלב"ע ליל ש"ק בשלח י"ז שבט תשפ"א

'קריאתה זו הלילא' בפורים ובלייל הסדר

מבואר במגילה (יד.) שרב נחמן אמר שהטעם שלא אומרים הלל בפורים משום שקרייתתה זו הלילא. ובספר שלמי תודה (פורים עמ' רמד) מובא קושיא שהק' הגאון רב"צ פלמן זצ"ל למה בלייל הסדר אומרים הלל בתוך סדר ההגדה, למה לא נאמר שכיון שקוראים את כל ההגדה "קריאתה זו היא הלילא" ושוב לא יצטרכו לומר הלל, וע"ש במה שתיירץ. [ושמעתי מנכדו של הגרב"צ פלמן שבפורים תשמ"ח שאל הגרב"צ שאלה זו מקמיה רבו מרן הגרא"מ שך זצ"ל, והרב שך מאוד התלהב מהקושיא, ואח"כ במשך כל יום הפורים חזר על שאלה זו בפני כל מי שנכנס אליו. וראה במשנת המועדים פורים עמ' סח להג"ר איתמר גרבוז שליט"א שמביא שמרן הגרא"מ שך זצ"ל אמר לו ששאלו אותו את הקושיא הנ"ל, ומביא שם מה שתיירץ הרב שך ועוד, וע"ע בהגש"פ פוניבז' עמ' רלן].

ולענ"ד לא זכיתי להבין הקושיא, דבאמת סברא זו ד"קריאתה זו היא הלילא" הוא חידוש מיוחד שנאמר לגבי פורים, וכי משום כך נאמר את זה גם על ליל פסח, דאין לך בו אלא חידושו ורק בפורים אמרי' כן, ונבאר.

דבאמת, אם כבר מקשים על ליל הסדר אפשר ג"כ להקשות כן על כל יום טוב, דהרי בכל יו"ט יש קריאת התורה, וקוראים בו מענינו של יום, ולמשל ביו"ט א' דפסח קוראים את פרשת יציאת מצרים "ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים", וא"כ קשה דנימא 'קריאתה זו הלילא' ולא יצטרכו יותר לומר הלל, וכן בכל חג¹. ועכצ"ל כמש"כ שדינא דקריאתה זה"ה הוא חידוש דין מיוחד לפורים, וכמו שנבאר בס"ד.

דהנה בשערי תשובה (תרצג ב') הביא מהברכ"י שהביא את חידושו של המאירי שמי שנמצא בפורים במקום שאין לו מגילה שיקרא הלל, שהרי כל מה שלא אומרים הלל זה משום ד"קרייתתה זו הלילא", וא"כ מי שאין לו מגילה שלכל הפחות יקרא הלל. אולם הברכ"י כתב שמדהפוסקים לא כתבו כן, משמע שאין לעשות כן, והשע"ת כ' שיאמר הלל בלי ברכה, ע"ש.

ומרן הגר"י הוטנר זצ"ל בספרו פחד יצחק (פורים ענין לג) אמר בזה ביאור נפלא כדרכו בקודש שמאיר את כל הענין באור חדש, דבאמת הך מילתא טעמא בעי למה פשטות הפוסקים שמי שאין לו מגילה לא קורא הלל, ונעתיק לשונו הזהב דהפחד יצחק:

"ונראה בזה דהרי המחייב של אמירת ההלל הוא המאורע של הנס, וא"כ טיבו של ההלל הוא בהתאם לטיבו של מאורע הנס, דאם הנס הוא נס גלוי, אז גם אמירת ההלל היא אמירה גלויה של הלל גלוי, אבל בנס נסתר [אסתר מן התורה מנין שנא'

ואנכי הסתר אסתיר] אז אמירת ההלל היא אמירה באתכסיא של הלל גנוז. קריאתה זו הלולה. ואין הכוונה בזה דהמגילה היא במקום הלל, אלא המגילה היא מין הלל בפני עצמו, דהיינו הלל טמון מבפנים בתוך קריאת מגילה מבחוץ. ואשר על כן אם הוא אנוס על קריאת המגילה הרי הוא אנוס גם על ההלל", עכ"ד. [ובשלמי תודה שם מביא ביאור זה בשם מרן רבי יצחק בלאזער זצ"ל בעל ה"פרי יצחק", ולא מצאתי דבר זה בספרי הגר"י בלאזער או בשמו במקום אחר].

ולפי דבריו נמצא שכל החידוש המיוחד ד'קריאתה זו הלילא' הוא זה נאמר אך ורק בפורים שהיה בו נס נסתר ולכן גם ההלל צריך לבוא במהלך של הלל נסתר שמתקיים בקריאת המגילה דוקא, אבל בלייל הסדר שהיה נס גלוי וההלל המחויב בו הוא הלל גלוי, אין את הסברא של "קריאתה זו הלילא", וצריך לומר הלל. וכן צ"ל גם במה שהערנו למה לא נאמר קריאתה זו הלילא בכל יו"ט ומשום קריה"ת שקוראים בו מענינו של יום, דבנס גלוי לא אמרי' קריאתה זו היא הלילא, וצריך לזה הלל גלוי, וכמש"כ הפחד יצחק.

שאלות לחידודי

א. היכ"ת שאם מיסב אדם מסוים בסעודת פורים לא יוצאים ידי חובה.

ב. מבואר במגילה (יב:) שמרדכי היה צאצא של רחל מצד אביו שהיה משבט בנימין, ומצד אמו היה משבט לאה דאמו היתה משבט יהודה. איך זה רמוז במילה "מרדכי"?

ג. כידוע, בין שושן לירושלים יש קשר, שכן שני ערים אלו הם (כמעט) היחידים בעולם שמחויבים בפורים דמוקפין (בתורת ודאי ולא מספק), היכן מצינו בעוד מקום קשר בין שושן לירושלים.

ד. בפרשתנו מוזכר אחד מספרי היסוד בעולם התורה "קצות החושן". מחבר הספר הוא מרנא רבי אריה לייב הכהן הור זצ"ל שכיהן כרב בעיר "סטר". היכן רמוז בשם הספר "קצות החושן", השם של העיר בה כיהן הקצות כרב. (התשובות בהמשך הגליון).

שומר על שיכור

יל"ע במי שרצה לשתות בפורים ולקיים את ה"עד דלא ידע" כפשוטו, וביקש מחבירו שישמור עליו שלא יזיק בשכרותו, והלה לא שמר והשיכור ניזק, האם השומר חייב לשלם לו. וכן יל"ע אם ביקש שישמור שלא יזיק בשכרותו, ולא שמר.

וכל הספק הוא לפי מה שמשמע בכמה מהפוסקים ששייך דין

הנס, וצריכים אנו לחז"ל שהוסיפו הרבה בפרטי הנס בדברים שלא נכתבו כלל במגילה. וכן לפי"ז מה נאמר במי שאמר את הפיוטים של היו"ט האם גם אז נאמר שכיון שפירט את הנס "קריאתה זו הלילא" ושוב לא צריך יותר לומר הלל?

¹ חכ"א שליט"א רצה ליישב דבמגילה הנס כתוב בצורה מאוד מפורטת, ולכן אמרי' ביה קריאתה זו הלילא, משא"כ בקרה"ת של מועדים שקוראים ענינו של יום בקצרה, אבל זה אינו, דהרי קוראים ביו"ט את כל הענין כפי שכתוב בתורה"ק, וזה כתוב במפורט. ועוד, דגם במגילה עדיין חסר הרבה מסיפור

משום שבמודים זה רק "כורעים", ובי"כ זה גם "כורעים" וגם "משתחווים" וזה יותר חמור, וגם דביר"כ זה זכר לעבודה שהיה בביהמ"ק וחמור יותר].

ועכ"פ ארווחנא בזה ביאור יקר שלכן נקרא מרדכי כופר משום שלא השתחוה להמן, דמבואר דהיכא שכולם כורעים ומשתחווים, והוא לא, "נראה ככופר במי שכולם משתחווים לו" כמש"כ רש"י והט"ז שהובא לעיל ולכן מרדכי שכולם כרעו והשתחוו להמן והוא לא, בזה הוא נראה ככופר בהמן. וזה מדוקדק היטב בלשון הפסוק (ג' ב'): דכיון ש"כל עבדי המלך אשר בשער המלך כרעים ומשתחווים להמן" ... ובכל זאת "ומרדכי לא יקרע ולא ישתחוה", בזה מוכח שהוא כופר בהמן. [כשאמרתי זאת לפני הת"ח קלסוהו].

[ובדרך צחות נוסף, דזה עוד ביאור ב"פורים כפורים", דילפי את ה'לא יכרע' של מרדכי מה'כורעים' של יו"כ, וכמש"כ].

מבטלים ת"ת למקרא מגילה

איתא בריש מגילה "מבטלין ת"ת למקרא מגילה". וכתב ע"ז ידידנו הרה"ג ר' דוד פייסטרן שליט"א מארה"ב בספרו "אש דוד" (פורים סי' א') בזה"ל: "וכלם פותחים את פיהם בקדושה ובטהרה ומקשים: וכי קריאת המגילה לאו תורה היא, דהרי אסתר ברוח הקודש נאמרה... ועי' ב"ב (יד:) שמגילת אסתר נמנית בין הכתובים, והאחרונים כתבו בזה כמה תירוצים".

ומבאר שם בעל האש דוד ביאור חדש ע"פ הא דאיתא בעירובין (נד.) שכשלומד צריך להוציא הלימוד בפיו דוקא, ובלי זה אפשר לבוא לשכחת התורה רח"ל, ועי' פנ"י ברכות טו: ברש"י ד"ה הסכת דמעבב אפי' בדיעבד להשמיע ד"ת לאזניו, ועי' שר"ע הרב (הל' ת"ת פ"ב יב). ולפ"ז י"ל דזה הביטול תורה שבמקום ללמוד בפיו הוא שומע, וכותב: "והצעת הדברים קמי' גדולי התורה דארעא דישראל הג"ר מגדל אטיק (שליט"א), וקמי' (יבלחט"א) הג"ר אשר אריאלי שליט"א, ונהנו מזה רבות", עכ"ד האש דוד.

ושם מובא שמרן הג"ר מאיר הלוי סולובייצק זצ"ל וגיסו יבלחט"א הגאון הגדול ר"י שיף שליט"א העירו לו ע"ז דעכ"פ יוצא מדין שומע כעונה, וע"ש במש"כ. ונ"ל דשומע כעונה הוא בודאי דרגא פחותה ממה שלומד ומוציא בפיו, וזה הוי כעין ביטול תורה לעומת מה שיכול ללמוד בפיו ממש.

וראיתי לאחד שתירץ דהביטול תורה הוא במה שמכים בהמן. אבל לא מצאנו לאף אחד מהפוסקים שתירץ כן.

ובדרך צחות נראה לומר שהטעם שלא מצינו לאף אחד מהפוסקים שתירץ כן, משום שאפשר לדחות דכיון דק"ל "מנהג ישראל תורה", א"כ שוב אין זה ביטול תורה כשמקיים את המנהג להכות בהמן.

"ולא זע" בתוך הל"ב

וכראות המן את מרדכי בשער המלך ולא קם ולא זע ממנו וימלא המן על מרדכי חמה. בספר "והאר עינינו" (ח"א עמ' תעד) הבאתי את מה שהיה רגיל אאמ"ר ז"ל לומר את מה שזכה לשמוע ממרן שר התורה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל מהו הביאור בתוספת של המילים "ולא זע"? ואמר הגר"ח דיש אחד שכלפי חוץ הוא מראה שלא מתרגש מפלוני אבל בתוך ליבו פנימה הוא "מתבשל", אבל אצל מרדכי גם כלפי חוץ "לא קם" בפני המן, וגם בתוך ליבו פנימה "לא זע" כמלוא הנימה, עכ"ד. (כע"ז כתב בקצרה בספרו שיחות מוסר שערי חיים עמ' רל).

ונוסף, דנראה דעיקר מה שהעלה את חמתו של המן היה הנהגת ה"ולא זע" שבתוך ליבו של מרדכי, ולא רק ה"לא קם"

שומרים גם על בן אדם בן חורין [ועל עבדים זה עוד נידון], וכדמשמע בחו"מ (סי' שצ יב) וז"ל: "וה"ה מי שמסר ביתו לשומרו, והיה בו חש"ו, צריך לשומרו שלא ידלגו מלמעלה למטה ולא מלמטה למעלה [ויזיקו]", ובספר פתחי חושן שאלה (פרק א' הערה מט) נוטה לומר ששייך דין שמירה על בן אדם.

ובספר 'שמרו משפט' להגר"ש זעפרני שליט"א (ח"ד סי' צה) כתב דאם שכר שומר שישמור עליו שלא יזיק בשכרותו וגם השומר השתכר, השומר פטור מלשלם את מה שהשיכור הזיק, אולם חייב להחזיר לו את דמי השמירה שקיבל. ועי' בספר 'אוצר העיון' ב"ק ח"א סי' יח.

עתה שהדורות מקולקלים

ידיעה חשובה בענין החיוב לבסומי בפורים כתב הפרי חדש (תרצה ב'). דמתחילה דן הפ"ח בדברי רבינו אפרים שמביא הר"ן (מגילה ג. מדהר"ף) שס"ל שלאחר המעשה שקם רבה ושחטיה לרב זירא נדחה הדין דחייב איניש לבסומי בפוריא, והפ"ח חולק עליו, וס"ל דלא התבטל חיוב זה ע"ש. אולם מסיק הפרי חדש דכל חיוב זה היה רק בזמן חז"ל, וז"ל: "ומיהו עתה שהדורות מקולקלים, ראוי לתפוס סברת רבינו אפרים ז"ל, ושלא לשתות אלא מעט קט יותר ממה שמורגל ביום טוב, ובזה יוצא ידי חובתו כיון שכונתו לשמים כדי שלא להכשל ח"ו בשום מקרה רע, וישא ברכה מאת ה'", עכ"ד.

ובדרך רמז יש להוסיף דיש לדקדק במש"כ חייב "איניש" לבסומי בפוריא, דבא לרמז דכל החיוב הוא רק במי שהוא "איניש" בר דעת, ולא באנשים שבדורותינו שכמעט איבדו צורת "איניש" כדבעי, שהם פטורים מבסומי.

[ומילתא אגב אורחה קמ"ל, דיש החושבים שבימינו שהדורות ירדו יש מקום להקל בכל מיני מצוות, וכאן משמע בדיוק להיפך, דאדרבה, כיון שכיום הדורות מקולקלים יש להחמיר ולהוסיף גדרים, ולא לבסומי בפורים].

היכן המקור שמרדכי כפר בע"ז

איך יהודי ה'ה' בשושן ה'ב'רה ושמו מרדכי. ובגמ' במגילה (יג.) איתא "ואמאי קרי ליה יהודי? על שום שכפר בעבודה זרה, שכל הכופר בע"ז נקרא יהודי" ... והיכן מצאנו שמרדכי היה כופר בע"ז? בזה שלא השתחוה להמן. עי' מהרש"א (מגילה יט. ד"ה ומ"ד).

וצ"ב דלכאורה כופר היינו באמירה או במעשה, ואילו מרדכי לא עשה כלום, אלא כל כפירתו התבטאה רק ב"שב ואל תעשה" שלא השתחוה, האם זה נקרא כופר בע"ז? ועוד, וכי מי שלא משתחוה לפלוני מוכרח שהוא כופר בו? דיתכן שהוא לא בעדו ולא נגדו.

ונראה, דהנה כתב המטה אפרים בהל' יו"כ (סי' תרכא יא) שכשהציבור מגיעים בעבודה' ל'כורעים' יש לכון לכרוע ביחד עם הציבור, ואם הוא עדיין לא אוחד עמם, מ"מ יכרע ביחד עמם. ובאלף למטה שם ביאר דהטעם הוא לפי מש"כ השו"ע בהל' תפילה (ר"ס קט) שאם הציבור כורעים במודים עליו לכרוע עמם אפי' שהוא אוחד באמצע התפילה. וכתב הט"ז (ר"ס קט) וז"ל: "...טעמיה, דצריך לשחות עם הקהל שלא יהא נראה ככופר במי שהצבור משתחווים לו", וכ"כ רש"י בברכות (כא: ד"ה רב הונא) וז"ל: "אבל מודים, אף על פי שיחיד אומר מודים, אם אינו אומר עם הצבור, הרוואה את כולם כורעים והוא אינו כורע, נראה ככופר במי שחבריו משתחווין לו" ... ולפ"ז כתב האלף למטה דכל שכן בכורעים שעושים בי"כ שצריך לכרוע ולהשתחוות עם הציבור. [למה האלף למטה כתב שזה "כל שכן" ממודים, יתכן

שזה היה כלפי חוץ בלבד.

וקשה איך המן הרגיש את ה"ולא זע" שבתוך ליבו של מרדכי וכי המן יודע מחשבות ליבו של מרדכי?

וצ"ל בפשיטות דהרי ק"ל "דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב", וכיון שהנהגה זו יצאה מתוך ליבו של מרדכי, בודאי זה נכנס וחדר היטב לליבו של המן שהרגיש בזה.

[ובדרך צחות יש להעיר ע"ז, דמספרים על רב שבני קהילתו התריסו כנגדו בעזות: הרי דברים היוצאים מהלב נכנסים ללב, וא"כ למה דברי מוסריו לא נכנסים לליבנו, כנראה, אמרו, שדבריו לא יוצאים מהלב... אמר להם הרב במה דברים אמורים כשלושומע יש לב... לכן אין לב... ואביא לכם ראיה, דהרי כבר כמה פעמים ביקשתי ממכם העלאת במשכורת הצנועה שלי, ואתם? כלום, כאילו לא דיברתי, והרי תודו לי שבקשה זו יצאה לי עמוק מתוך הלב... ולמה לא שמעתם לי? הוא אשר אמרתי, במה דברים אמורים כשלושומע יש לב... וא"כ קשה דהרי גם להמן לא היה לב, ואיך נכנס לליבו ה"לא זע" שיצא מליבו של מרדכי? וצ"ל לדברים שנוגעים לכבוד ולגאווה שלו יש להמן לב שומע].

איזהו חכם הרואה את הנולד

וַיִּסְפֹּר הָמָן לְזֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ וּלְכָל אֲהֲבָיו אֶת כָּל אֲשֶׁר קָרָה וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו... ידועה הקושיא דמתחילה קרא להם "אוהביו" ולבסוף קורא להם "חכמיו". והעולם אומרים דמתחילה כשהמן היה בשיא גדולתו היו לו "אוהבים" אולם אח"כ כשהחל לרדת מגדולתו ברחו לו כל אוהביו, ונשארו עמו רק חכמיו, דהיינו יועצים בשכר.

ומרן הגר"י אברמסקי זצ"ל אמר בדרך צחות דלאחר מפלת המן כל אוהביו נהיו **חכמים שלאחר מעשה...** אולם עיקר החכמה היא לדעת מראש את הנולד. (מלך ביפיו עמ' 842, וחזון יחזקאל תנ"ך).

[ולפי הנ"ל בדרך צחות שמכאן מקור לביטוי לחכם שלאחר מעשה שהעולם קורא לו "חכם בלילה", דהוא כמו אוהביו של המן שנהיו "חכמים" לאחר "הלילה ההוא" שבו נדדה שנת המלך ומאז התהפך הגלגל על המן...].

עשרת בני המן

את עשרת בני המן נוהגים לומר במהירות ובמרוצה כדי להספיק בנשימה אחת. ומענין מה שכתב בפלא יועץ ערך רנה וז"ל: "...התפלה צריך לאומרה בנועם ובשמחה בקול רנה, ובפרט שירת הים וקריאת ההלל עיקרם הוא לאומרם בקול רנה ותודה, לא כמנהג איזה מקומות שהרצים יצאו דחופים בקריאתם **קריאת עשרת בני המן**, וכדי בזיון וקצף יאמר ה'..."

תשובות לשאלות מעמ' ראשון

א. כתב בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קצו) דלפי הירושלמי אם מיסב תלמיד חכם נכבד בסעודת פורים לא יוצאים בה יד"ח.

ותורף דבריו הם, דהנה דעת הירושלמי שכשפורים חל בשבת דוחים את סעודת פורים ליום ראשון. משום שצריך שיהיה ניכר שהסעודה היא לכבוד פורים, ובשבת זה לא ניכר משום שהסעודה היא לכבוד שבת.

והנה במסכת חולין (קיא.) מסופר שרבה בר רב הונא הגיע לשבות אצל רבה בר רב נחמן וראה שמכינים תבשיל מיוחד, שאל אותם האם ידעתם שאני צריך להגיע לכאן, אמרו לו האם אתה עדיף משבת שכתוב בו "וקראת לשבת עונג", דהיינו שהכנו

זאת לכבוד שבת, ומשמע שת"ח הוא כמו שבת שצריך להכין עבורו סעודה מכובדת כמו לשבת. וכיון שנתבאר בירושלמי דלא עושים סעודת פורים בשבת כי לא יהיה ניכר שהסעודה היא לכבוד פורים אלא לכבוד שבת, א"כ ה"ה נמי אם יתארח ת"ח לא יהיה ניכר שהסעודה היא לכבוד פורים אלא נראה שזו סעודה לכבוד הת"ח, ולפי הירושלמי אין לעשות כן.

ועי' בחת"ס שם שמבאר שרב זירא חולק על הירושלמי וס"ל שהחיוב בסומי שיש בסעודת פורים עושה היכר בין שבת לפורים.

[בעיקר הדבר, בירושלמי לא כתוב שצריך להיות היכר בסעודה שזה שבת, אלא כתוב רק שהסיבה שאם חל פורים בשבת דוחים את הסעודה ליום ראשון משום שכתוב "לעשות אותם ימי משתה ושמחה" וילפי' דאת ששמחתו תלויה בב"ד, יצא זה ששמחתו תלויה בידי שמים, וצ"ל דהחת"ס הבין כך בירושלמי שזה הגדר, שצריך שיהיה ניכר שהסעודה היא לכבוד פורים].

[נציין כמה דברים מעניינים בקשר לתשובה זו של החת"ס: א. תאריך כתיבת תשובה זו בחת"ס הוא יום א' ז' אדר תקצ"א, דהיינו שהחת"ס כתב זאת ביום ההילולא דמשה רעיא מהימנא. ב. לחת"ס עצמו קראו משה. ג. גוף התשובה עוסקת בת"ח, ומתחדש כאן שת"ח הוא כמו שבת, והרי ת"ח הוא ג"כ בחינת משה שבכל דור].

ב. מבואר במשנה במידות (א' ג') שהיו חמשה שערים להר הבית, ועל השער המזרחי היה ציור של העיר שושן. ומפרש הברטנורא שם וז"ל: "כשעלו מן הגולה ציוו להם מלכי פרס לצייר צורת שושן הבירה על שערי הבית, כדי שיהיה להם מורא מלכות, וציירוהו בשער המזרח".

ג. "מרדכי" בגימטריא "רחל לאה" (274).

ומענין, שבעלי התוס' אומרים רמז זה [ולא במגילת אסתר, אלא] במגילת רות. דעל הפסוק (ד' יא): יִתֵּן ה' אֶת הָאִשָּׁה הַזֶּהָ אֶל בִּיתְךָ כְּרָחֵל וְכִלְאָה אֲשֶׁר בָּנוּ שְׁתֵּיהֶם אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל... תמחו בפירוש בעלי התוס' שם מדוע רק רחל ולאה הוזכרו כאן כמי שבנו את בית ישראל, והרי היו גם בלהה וזלפה. ותירצו תוס' כיון שמרדכי יצא מהן ועל ידו ניצלו בני מהמן, לכן כתבו כך עליהן. ועי' מוסיפים התוס' ש"רחל לאה" זה גימטריא "מרדכי". וכ"כ הרוקח. והבן איש חי מזכיר זאת ברמז בספרו 'אמרי בינה' (עושה פלאות פרק ג' אות ב').

וקצת צ"ב, דוכי משום נס פורים כבר אפשר לומר על מרדכי שהוא בנה את בית ישראל, והרי היו עוד ניסים לישראל במשך הדורות. ויתכן משום דבפורים קיבלו את התורה מאהבה, לכן זה נחשב שהוא בנה את בית ישראל.

ד. התרגום מתרגם את המילים "קצות החושן": **"סטרי חושנא"**. (מובא בספר 'מראש מקדם' (עמ' 73) בשם מרן בעל ה"דרכי שמואל" זיע"א).

[שמעתי ממרן הגר"ש אויערבאך זיע"א שאין לומר שהקצות קרא לספרו ע"ש עירו (ועי' בהקדמת הקצות לטעם קריאת שם הספר), אלא שמשמים כיוונו לרמוז זאת].

שאלה לעיון: מבואר בגמ' בשבת (פח.) דבסיני קבלו התורה בכפייה וע"ז היה מודעה רבה לאורייתא, והדור קבלוה בפורים באהבה, ובזה בטלה המודעה רבה לאורייתא.

וקשה, התייחס במעמד הר סיני היו בו כל נשמות ישראל, ואמרו נעשה ונשמע, אבל בימי אחשורוש שקיבלו באהבה הרי לא היו שם כל נשמות ישראל, וא"כ איך הועילה קבלת הדור ההוא באהבה עבור כל כלל ישראל לדורות עולם.

מפי השמחה

דברי צחות וחידודים בענינים שונים לכבוד שמחת פורים
מבית "מפי השמחה" – מבית "והאר עינינו"

מוהב אל הפועל

שמעתי בשיעור מהגאון המופלא רבי שלמה פישר זצ"ל שבתוך הדברים הביא כמשל את השאלה הידועה מה ממתק את התה הסוכר או הכפית? דא"ל הסוכר והרי בלי כפית שמערבבת לעולם לא יהיה מתוק, ואת"ל הכפית, הרי אם יערבב בלא סוכר ג"כ לעולם לא יהיה מתוק.

ואמר הגר"ש דצריך לדעת איך להגדיר זאת על פי האמת [הלמדן בכל דבר מוצא לומדות], דהביאור הוא דבאמת הסוכר הוא הממתק בכח, והכפית מוציאה את המתיקות של הסוכר מהכח אל הפועל. [הגר"ש השתמש בזה כדוגמא לבאר סברא מסוימת בקנינים, ואינני זוכר למה].

[וראיתי שמרן הגרמ"ד סולובייציק זצ"ל סיפר לגיסו יבלחט"א הרב"ד מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א שבטעלו היו חוקרים הרבה חקירות, והיו אומרים עליהם בהלצה שהם חקרו מה ממתק הסוכר או ערבוב הכפית, והסיקו שבאמת הכפית היא זו שממתקה, וא"כ למה צריך סוכר, כדי שידעו מתי להפסיק לערבב...].

תענית נדבה

פלוגי היה חולה ל"ע ואסור היה לו לאכול רק דרך מכשירים, מרן הרב מטשעבין זצ"ל הגיע לבקרו ורצה לשמחו קצת, שאל אותו אם לפחות מקבל כל יום במנחה תענית... והלה העלה חיוך. (מובא בספר 'שר התורה' פרק זיו החכמה). [להלכה יל"ע דיתכן שזה לא נקרא תענית].

תנו רבנן כיצד

איתא בכתובות: "תנו רבנן כיצד מרקדין לפני הכלה". רבי יענקל' צוקר ז"ל היה מסלסל במנגינה: "תנו רבנן כיצד"? איך בן תורה [רבנן] יכול ללמוד, כאשר כל לילה "מרקדין לפני הכלה"...

ומסופר על בן תורה אחד שהיה לו קושיא בלימוד, ושאל בחתונה אחת לכמה ת"ח ואף אחד לא ידע. אח"כ שאל להגאון רמ"מ שולזינגר זצ"ל, ומיד ענה לו שהריטב"א במקום פלוני מקשה זאת, וכשסיפר להגרמ"מ ששאל זאת בחתונה לכמה ת"ח ואף אחד לא ידע, א"ל הגרמ"מ: "בודאי, מי שהולך לחתונות איך ידע ריטב"א... ומי שעדיין לא יודע ריטב"א איך יש לו זמן ללכת לחתונות..."

דבר תורה

אחד שלח מכתב למרנא הרוגאטשובער זצ"ל (יא"צ י"א אדר נלב"ע תרצ"ו) שרוצה לקבל את ספרו, כתב לו הרוגאטשובער כדרכו את לשון הגמ': "דבר תורה מעות קונות"...

וז"ל בשו"ת צפנת פענח החדשות (ח"ב ס"ס ו'): "...וע"ד חבורי כבר נדפסו ה' חלקים, ואם ירצה יקנה כי דבר תורה מעות קונות. מוקירו יוסף ראזין פה דוינסק".

[בספר 'מרגליות הש"ס' ב"מ מו: כתב לבאר בדרך רמז בשם כ"ק הישועות משה מויזניץ זצ"ל דבא לרמז אם אתה רוצה לדעת היאך קונים "דבר תורה"? תראה איך "מעות קונות", דהיינו איך טורחים להשיג מעות, וכך תטרח כדי להשיג תורה...].

זרענו וכספנו ירבה...חול

הגר"ר יעקב אשר פלדמן זצ"ל מחכמי ורבני ישיבת מיר אמר דהנה נוהגים לשים יין של הבדלה בכיסים של המכנסיים כסגולה שיכנס בהם הרבה כסף, ושאל, דא"כ היו צריכים לשים זאת במכנסיים של יום חול כי בהם צריך שיכנס הכסף ולא במכנסיים של שבת.

ותירץ, דהרי זה סגולה לעשירות, ואם יהיה עשיר הרי יקנה ביגוד חדש, ונמצא שמחר מאוד מכנסיים אלו יעברו להיות של יום חול...

וא"ת וי"ל

מסופר שאחד פעם שלח קושיא לגדול אחד וכתב לו שהוא לא יכול להמשיך ללמוד בגלל הקושיא הזו. וכתב לו בתשובה לעי' בתוס' פלוני, ועיין שם ולא מצא שום תשובה. וביארו לו שכמו שהתוס' שם נשארו בקושיא ואח"כ המשיכו ללמוד, כך גם אתה צריך לעשות.

ורמז לזה דכשהתוס' מתרצים תירוץ הם כותבים: וי"ל, דזה ר"ת "ויחזור לתלמוד" או "וימשיך ללמוד"...

ושמעתי מהגר"ר צבי חשין שליט"א מחו"ר ישיבת מיר ששמע מת"ח אחד שפירש בדרך צחות את הפסוק בסוף פר' חיי שרה "חדד ותימא יטור נפיש וקדמה", "חדד", יש לך ראש מחודד, ואז "ותימא" נהיה לך קושיא ותמיהה בלימודך, "יטור" זה עומד בפניך כמו "הר" [טורא בארמית זה הר], נו, מה עושים בכזה מצב: "נפיש" תירגע... "וקדמה" ותתקדם הלאה בגמ'...

ניתן להשיג בס"ד את ספרנו החדש "והאר עינינו" חלק ב' ברשת החנויות "יפה נוף" וב: 0548-430-440

[לא] ניתן לקבל גליון זה [אלא] ע"י בקשה [ותחנונים] במעיל [רק כשר כשר גלאט, ולא מוגן וכו' וכו']:

B0548430440@gmail.com

לפרטים נוספים: 0548-430-440